

γάλματα βαμμένα με μαῦρο και κόκκινο! Πῶς τὸ βάζουν αὐτὸ τὸ κουρέλλι, μιὰ γύρω στὴ μέση, μιὰ κάτω και κατόπι 'στὸ κεφάλι και 'στὸν ὤμο, — αὐτὲς τὸ ξέρουν. Ἐλησμόνησα τὸ γελέκι τους, ποῦ τοὺς σκεπάζει μόνο τὰ μισὰ πλευρά, και κάμνει τὰ σκληρὰ στήθια τους ἀκόμη πλειὸ στρογγυλά. Τί τὰ θέτε αν ἡ Εὐρωπαικὲς ἐνδύνουνταν ἐτζι, θὰ εἴχαμε Πραξιτέλιδες παλι!

Οἱ ἄνδρες τους (και τώρα ἄς πάμε 'εἰς τὴν καθ' αὐτὸ Ἰνδικὴ πόλι), εἶνε και αὐτοὶ ντυμένοι ταιριαστά με τὲς γυναῖκες· ἀλλὰ πρέπει νὰ 'πῶ πῶς τοῦτοι δὲν ἔχουν τὴ χάρι τῶν προγόνων μας, αν και μοῦ ἔκαμαν ἐντύπωσι τὰ ῥωμέηκα χαρακτηριστικά τους.

Ἡ ζωὴ τους εἶνε ἀπλότατη. Τρῶνε ῥίζι και 'πωρικά, και δὲν πίνουν παρά νερὸ και γάλα. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶνε γραμματισμένοι, και ἀπ' τὸ πανεπιστήμιό μάλιστα· ἀλλὰ οἱ πλειότεροι ξύλα ἀπελέκητα Κατοικοῦν 'σάν τὲς σαρδέλες παστωμένοι. Και εἶνε θάμμα πῶς δὲν ἐρχεται συχνότερα ἢ χολέρα νὰ τοὺς ξεπαστρεῖ; γιατί στὴν καθαριότητα δὲν θὰ πάρουν ποτέ τὸ βραβεῖο. Ἐχουν σὲ κάθε γειτονιά και ἀπὸ ἓνα ἐκτεταμένο χαβοῦζι· ἐκεῖ μέσα πλένουνται κάθε πρωτὸ 'σάν τοὺς εὐλογᾷ ὁ Βραχμᾶνος παπᾶς τους, πλένουν τὰ ῥοῦχὰ τους, και πίνουν κιόλας! Οἱ παπάδες τους ἔχουν μεγάλο χάλι Ὀλιγώτερη ἀξιοπρέπεια δὲν εἶδα! Ἀλλὰ ποῦ τόπος νὰ σᾶς τὰ λέγω! Και ποῦ τόπος και καιρὸς νὰ σᾶς ἐξηγῶ και τὲς ἀμέτρητες φυλὲς τους, (casts). Κάθε ἐπάγγελμα και φυλὴ ἢ τέσσερες μεγάλες φυλὲς εἶνε τῶν ἱερωμένων, τῶν στρατιωτῶν, τῶν πρᾶγματευτᾶδων, και τῶν κοινῶν δουλευτᾶδων. Ἡ μιὰ φυλὴ δὲν ἀνακατεῖται ποτέ με τὴν ἄλλη.

Οἱ δρόμοι κακορίζικοι. Τὰ σπίτια και τὰ παζάρια χειρότερα και ἀπὸ τὰ τούρικα. Παράκατω ὅμως, πρὸς τὸ πόδι τῆς γάτας, εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸ μέρος ποῦ ἐπέρασα 'σάν πρωτόφθασα, εἶνε ἄλλο πράμμα. Οὔτε 'εἰς τὴν Ἀγγλία δὲν βλέπετε τέτοιες πόλεις. Δὲν λέγω τίποτε για τὴν ἐμπορικὴ κίνησι ποῦ κάνει τὴ Βομβάη δευτέρα Καλλούττα, γιατί φοβοῦμαι πῶς μισοθαρεθήκατε.

Πρέπει ὅμως νὰ 'πῶ δυὸ λόγια ἀκόμα για τὸν χαρακτήρα και τὰ ἔθιμα τῶν ἀνθρώπων ἐδῶ. Καθὼς εἶπα, εἶνε ἀπλότατοι 'εἰς τὴν ζωὴ τους. Μόνο 'σάν πανδρεύουν κανένα γιου τοὺς ἀνοίγουν τὲς πόρτες τους και ἀνάβγουν χιλιάδες λαμπάδες. Τὸ πλοῦτος καθενὸς λογαριάζεται κατὰ τὲς λαμπάδες τοῦ γιου του.

Ἡ θρησκεία τους εἶνε μιὰ ἀπέραντη εἰδωλολατρεία. Ἐγὼ νὰ σᾶς πῶ ἀμφιβάλλω αν ξέρουν κι αὐτοὶ τί θεὸ λατρεύουν. Οἱ μεγαλύτεροι θεοὶ τους εἶνε, καθὼς θὰ ξέρετε ὁ Βράμας (Δημιουργ-

γός), ὁ Βισνοῦ (Συντηρητής), και ὁ Σίβας (Ἐξολοθρευτής), και ἔχουν και οἱ τρεῖς ἀπὸ μιὰ θεὰ νὰ τοὺς βνηθᾷ 'εἰς τὴ δουλειὰ τους: τὴν Σαρᾶσουατή, τὴν Λαξμῆ, και τὴν Παρβατῆ. Ἀφίνω τοὺς ἀμέτρητους θεοὺς και θεᾶς τοῦ νεροῦ, τοῦ ἀνέμου, τῆς φωτιᾶς, τοῦ πολέμου κτλ κτλ.

Καθὼς 'εἰς ὅλη τὴν Ἰνδια, ἔτσι κ' ἐδῶ βλέπετε πολλοὺς Μουσουλμάνους. Ἡ ζωὴ τους και ὁ χαρακτήρας τους εἶνε ἀπάνω-κάτω τὰ ἴδια 'σάν τῶν Ἰνδῶν, ἴσως κομμάτι πλειὸ δραστήριοι.

Πολλὲς φορές ἐσκέφθηκα αν οἱ Ἰνδοὶ εἶνε εὐχαριστημένοι με τοὺς Ἐγγλέζους, ἢ ὄχι· και δὲν μπορῶ ἀκόμα νὰ 'πῶ· γιατί 'εἰς τὴν πονηριά μας περνοῦν κ' ἐμᾶς. Εἶνε μέλι και γάλα μαζί τους, μὰ ποῦ και ποῦ βλέπει κανεὶς παράξενα σημάδια τῆς καρδιάς τους, και δὲν τοὺς πολυμυστεύομαι. Τὸ λάθος τῶν Ἐγγλέζων εἶνε ποῦ τοὺς μεταχειρίζονται με τὸ συνειθισμένο τους ἀγέρωχο, ἀλλὰ και οἱ Ἰνδοὶ παλι φέρνονται 'σάν νὰ μὴ τοὺς ἀξίζη καλλίτερη τύχη.

Ἄν ἔχετε ὄρεξι νὰ μάθετε για τὴ φιλολογία τους, τὴν ποίησί τους, τὴ θρησκεία, τὲς φυλὲς, κτλ κτλ. δὲν θὰ βροῖτε καλλίτερο βιβλίον ἀπὸ τὴν Ἱστορία τῶν Ἰνδῶν τοῦ Elphinstone.

Ἀκόμα δυὸ λόγια και 'τέλειωσα. Τὸ κλίμα εἶνε ἄθλιο. Ὅταν φθάσης 'εἰς τὴ Βομβάη ἄρδονεις, και δὲν ξιδρόνεις παρά 'σάν φύγης· ἢ χειρότερες ἀρρώστεις εἶνε τὸ σικότι, ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς και ἡ χολέρα. Πολλοὺς Εὐρωπαίους θερίζει και «ἡ ἀποπληξία τῆς ζέστης», ἀλλ' ἢ ζέστη τούτη εἶνε δυὸ λογίων: ἀπ' ἔξω (τοῦ ἡλίου), και ἀπὸ μέσα (τοῦ οὔσιου).

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΜΙΩΤΗΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Πρὸς φίλην.

Ἐὰν ἡ ἀγάπη σου δὲν φθάνει μέχρι τοῦ νὰ συγχωρῇ τὰς ἐλλείψεις μου, εἰς τί μοῦ χρησιμεύει ἡ φιλία σου; Ἐὰν ἡμῖν τέλειος, δὲν εἶχα ἀνάγκην τῆς ἀγάπης και τῆς ἐκτιμῆσός σου. Ἡ πρώτη τοχούσα ἡδύνατο νὰ σὲ ἀναπληρώσῃ. Ἡ μὴπως φρονεῖς ὅτι εἶσαι τέλειος σύ; και πιστεύεις ὅτι εἶμαι φίλος σου, διότι δὲν ἔχεις παρά μόνον προτερήματα, κανὲν δὲ ἐλάττωμα; Δὲν ἀγαπᾷ ἄνθρωπον ὅστις δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐπιεικείας τινός, ἀγαθότητος, συμπαθείας. Σὲ ἀγαπᾷ διότι πολλὰκις ἐδοκίμασα ἐπὶ σοῦ τὴν ἀγαθὴν μου καρδίαν, τὴν εὐμένειάν μου, αὐτὴν τὴν γενναιοφροσύνην μου. Ἐμὲ αὐτὸν ἀγαπᾷ ἐν σοί. Αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθὴς ἔρωσ, ἢ ἀληθὴς φιλία. Συγχωροῦσα τὰς ἐλλείψεις μου, ἀνυψῶνεις σεαυτὴν, ἀκονίζεις τὴν ἰσχύν σου ἐπάνω εἰς τὴν ἀδυναμίαν μου, κτυπᾷς με τὸν χάλυθα τὸν χάλυκα, οἱ δὲ ἐκπεμπόμενοι σπινθήρες φωτίζουσι τὴν ὠραιότητα τῆς ψυχῆς σου.

Alexandre Weil.